

Ομιλία Διευθύνοντος Συμβούλου κ. Τουρκολιά

Ναυτιλιακή Λέσχη Πειραιά, 25/9/13

Οι πρώιμες ενδείξεις βελτίωσης του οικονομικού κλίματος μετατρέπονται σταδιακά σε οικονομικό αποτέλεσμα, αλλά οι προκλήσεις παραμένουν σημαντικές.

Θέλω να σας ευχαριστήσω για την παρουσία σας, αλλά και για την ευκαιρία να διατυπώσω τις απόψεις μου για την ελληνική οικονομία, τη ναυτιλία και την Εθνική Τράπεζα, ειδικά τώρα, σε μια περίοδο καμψής για την ελληνική οικονομία, που θα πρέπει να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις για τον τερματισμό της πιο βαθιάς μεταπολεμικής ύφεσης. Οι προκλήσεις είναι τεράστιες, όπως και το πλήγμα, που επέφερε η κρίση στην ελληνική οικονομία και, κατ' επέκταση, στην κοινωνία, και που θα πρέπει να επουλωθεί τα επόμενα χρόνια. Ωστόσο, για πρώτη φορά, μετά το ξέσπασμα της κρίσης αρχίζουν να διαμορφώνονται κατάλληλες συνθήκες για σταδιακή οικονομική ανάκαμψη. Τα επόμενα τρίμηνα θα είναι κρίσιμα για την παγίωση και επαύξηση της τρέχουσας δυναμικής, ειδικά αν συνοδευτούν, από:

1. Επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος, και
2. Συγκεκριμένες επικουρικές αποφάσεις σε επίπεδο ευρωζώνης, για τη μακροχρόνια βιωσιμότητα του ελληνικού δημόσιου χρέους, αλλά και ενεργότερη αναπτυξιακή στήριξη της ελληνικής οικονομίας.

Εξίσου, όμως, κρίσιμο είναι να διαφυλαχθούν οι προϋποθέσεις και αναγκαίες συνθήκες, ώστε να μετουσιωθούν σε θετική ενέργεια οι θυσίες του ελληνικού λαού. Και σε αυτή τη λογική δεν πρέπει να υπάρχουν υπαναχωρήσεις ή κοντόφθαλμες τοποθετήσεις: σε οποιοδήποτε επίπεδο, κάτω από οποιαδήποτε αφετηρία. Και σε ό,τι αφορά στο «επιχειρείν», η συστράτευση πρέπει να μας αφορά όλους.

Ακόμα και όταν οι αποφάσεις μας υπακούουν στη λογική των αριθμών πρέπει, με αίσθημα ευθύνης, να λαμβάνεται υπόψη και ο αντίκτυπος στο ψυχολογικό κλίμα, με τις ερμηνείες ή παρερμηνείες, που επέρχονται από κάθε επιχειρηματική κίνηση.

Τα επιτεύγματα σε όρους οικονομικής προσαρμογής είναι αξιόλογα, αλλά μεγάλο είναι και το κοινωνικό τίμημα.

Κρίσιμοι μακροοικονομικοί δείκτες για την αξιολόγηση της χώρας, από τους εταίρους και τις αγορές, παρουσιάζουν σταθερή βελτίωση, συνεισφέροντας στην ανάκτηση αξιοπιστίας για τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Η βελτίωση

αυτή, όμως, δεν επαρκεί για να μετριάσει το μεγάλο ακόμη κοινωνικό κόστος από την κρίση, τουλάχιστον μέχρι η διαφαινόμενη σταθεροποίηση μετουσιωθεί σε διατηρήσιμη δυναμική οικονομικής ανάκαμψης.

Τα επιτεύγματα της χώρας μας σε όρους μακροοικονομικής προσαρμογής είναι αξιοσημείωτα:

- Σωρευτική βελτίωση του πρωτογενούς ελλείμματος της τάξης των €25 δισ. ή 10,5% του ΑΕΠ μέσα σε μια τετραετία: η μεγαλύτερη και ταχύτερη που έχει σημειωθεί ποτέ σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Αναστροφή συσσωρευμένων ανισορροπιών στην εξωτερική θέση της χώρας – εκτιμώμενη συρρίκνωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών κατά 14 περίπου ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ— που αντανακλά, μεταξύ άλλων, και την επιταχυνόμενη κάμψη του μοναδιαίου κόστους εργασίας, βελτιώνοντας την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Ήδη από το 2012, η αξία των εξαγωγών, αγαθών και υπηρεσιών, εκτός καυσίμων, υπερβαίνει την αξία των αντίστοιχων εισαγωγών. Προφανώς, οι ανάγκες εξωτερικής χρηματοδότησης της οικονομίας συρρικνώνονται αντιστοίχως.

Παρά τις καθυστερήσεις, αξιοσημείωτη πρόοδος έχει σημειωθεί στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις: ασφαλιστική μεταρρύθμιση, μείωση κόστους συστήματος υγείας (κυρίως φαρμάκων και αναλωσίμων), διαφάνεια και εξορθολογισμός κόστους λοιπών δημοσίων προμηθειών, θεσμικοί παράμετροι του επενδυτικού περιβάλλοντος, άνοιγμα αγορών και επαγγελματών. Ωστόσο, αρκετές είναι οι εκκρεμότητες, ενώ η πολυετής ύφεση συνεχίζει να δοκιμάζει την αποτελεσματικότητα και να καθυστερεί τις αναπτυξιακές συνέργειες.

- Η προσπάθεια, για να επιτευχθούν οι στόχοι του προγράμματος και να επιταχυνθεί η δημοσιονομική εξυγίανση, μέσα σε εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες και με δυσθεώρητο ήδη το κοινωνικό κόστος, τείνει να εξαλείψει και το σημαντικότερο «έλλειμμα» της χώρας μας – της αποκαταστάσεως του θεσμικού περιβάλλοντος και της αξιοπιστίας.
- Το όφελος από τον περιορισμό της αβεβαιότητας είχε αρχίσει να φαίνεται σε χρηματοοικονομικές αποτιμήσεις (συρρίκνωση του επιτοκιακού περιθωρίου των ελληνικών κρατικών 10-ετών ομολόγων, έναντι των γερμανικών, σε χαμηλό τριετίας και αύξηση χρηματιστηριακών αποτιμήσεων κατά 83%, συγκριτικά με το μέσο επίπεδο του Ιουνίου του 2012). Επίσης, η πτωτική τάση των καταθέσεων έχει αναστραφεί από το δεύτερο εξάμηνο του 2012. Η επιτυχής ολοκλήρωση τεσσάρων συνεχόμενων αξιολογήσεων από την τρόικα, τους τελευταίους 10 μήνες, σε συνδυασμό με την αρχική συμφωνία για παροχή περαιτέρω βοήθειας

για τη βιωσιμότητα του χρέους, [στα τέλη του 2012], υπογραμμίζουν την προσήλωση της χώρας στις δεσμεύσεις της, καθώς και την αναγνώριση από τους εταίρους της προσπάθειας και των θυσιών.

- Αναφορικά με το θέμα βιωσιμότητας του χρέους, θέλω να τονίσω ότι - λαμβάνοντας υπόψη την περίπου τριπλάσια διάρκεια του ελληνικού δημοσίου χρέους, συγκριτικά με το μέσο όρο της ευρωζώνης, καθώς και το ευνοϊκό κόστος δανεισμού (χαμηλότερο του 3% το 2013, σε επίπεδο συγκρίσιμο με χώρες του πυρήνα της ευρωζώνης), η κατάσταση είναι ήδη πολύ πιο ευνοϊκή από ό,τι δείχνουν τα συνολικά στοιχεία για το χρέος.

Με σχετικά μετριοπαθείς υποθέσεις για το προεξοφλητικό επιτόκιο, η παρούσα αξία του ελληνικού δημοσίου χρέους θα είναι, σε λίγα χρόνια, χαμηλότερη από της Ιταλίας, ειδικά αν λάβουμε ακόμη ευνοϊκότερους όρους αποπληρωμής, και συνεκτιμήσουμε τη δυνατότητα ανάκτησης τμήματος των κεφαλαίων, που έχουν διατεθεί για την ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών.

- Αναφορικά με την παραγωγική δραστηριότητα, διαπιστώνω ότι εξωστρεφείς τομείς της μεταποιητικής βιομηχανίας, όπως οι κλάδοι τροφίμων, ποτών, πετρελαϊκών προϊόντων και διύλισης, φαρμάκων, χημικών, εμφανίζουν σαφείς τάσεις ανάκαμψης στο 7μηνο του 2013, που σημαίνει τον τερματισμό ενός πολυετούς κύκλου συρρίκνωσης της ελληνικής μεταποιητικής παραγωγής. Ο πρόδρομος δείκτης PMI, για την ελληνική μεταποίηση, βρέθηκε τον Αύγουστο στο υψηλότερο επίπεδο (48,7) από το Δεκέμβριο του 2009.
- Τα πολλαπλά οφέλη από τον ενάρτετο κύκλο υλοποίησης του προγράμματος πλήρους δημοσιονομικής εξυγίανσης και ολοκλήρωσης των αναγκαίων διαρθρωτικών μεταβολών, σε συνδυασμό με τις αναδιαρθρώσεις του ιδιωτικού τομέα, είναι πιθανό να υποεκτιμούνται. Το 2ο και το 3ο τρίμηνο του 2013, ο τουριστικός τομέας στήριξε την οικονομική δραστηριότητα παρά την ισχυρή δημοσιονομική πίεση. Παράλληλα, η βελτίωση του οικονομικού κλίματος και η αργή, αλλά επιταχυνόμενη, ροή ρευστότητας προς την οικονομία (μέσω εξόφλησης οφειλών του Δημοσίου, πόρων του ΕΣΠΑ καθώς και επιλεκτικής ομαλοποίησης των πιστωτικών ροών προς συγκεκριμένους κλάδους) οδήγησαν σε σταθεροποίηση, σε τριμηνιαία βάση του ΑΕΠ. Αυτό συνέβη μετά από 14 συνεχή τρίμηνα έντονης συρρίκνωσης του. Επερχόμενες αναβαθμίσεις της πιστοληπτικής διαβάθμισης της χώρας αναμένεται να τροφοδοτήσουν έναν ενάρτετο κύκλο βελτίωσης των χρηματοοικονομικών αποτιμήσεων και να βελτιώσουν τις προϋποθέσεις πρόσβασης στις αγορές και του ιδιωτικού τομέα.

- Είναι βαθιά μου πεποίθηση ότι οι δυνάμεις, που θα θέσουν την οικονομία σε ισχυρή αναπτυξιακή τροχιά, αμβλύνοντας τις κοινωνικές συνέπειες της κρίσης και υποστηρίζοντας τη βιωσιμότητα της μακροχρόνιας δυναμικής του χρέους, ενυπάρχουν στην οικονομία. Η κινητοποίησή τους υπό τις κατάλληλες προϋποθέσεις – συμπεριλαμβανομένης και της προσέλκυσης επενδυτικών κεφαλαίων από το εξωτερικό -- θα μπορούσε να προκαλέσει θετικές εκπλήξεις.

Τρεις είναι οι βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προκλήσεις.

Πρώτον: Η χώρα να συνεχίσει να εκπληρώνει τις βασικές της δεσμεύσεις, αυξάνοντας την αξιοπιστία της και μεταφέροντας την ευθύνη επίλυσης των όποιων εκκρεμοτήτων στους εταίρους.

Δεύτερον: Η εξυγίανση της οικονομίας, και η μετατροπή της εξυγίανσης σε βιώσιμη αναπτυξιακή δυναμική, παραμένει πρωτίστως εθνική υπόθεση.

Κατά τη γνώμη μου, είναι πολύ πιο κρίσιμο και σημαντικό να ολοκληρώσουμε έγκαιρα -- τουλάχιστο στη συνείδησή μας και εν συνεχεία στον εθνικό μας διάλογο - - το δικό μας «Μνημόνιο». Ένα Μνημόνιο αξιοπιστίας, σταθερότητας, ανταγωνιστικότητας και διαρκούς, μέσω των γενεών, αλληλεγγύης που θα αντικαταστήσει τις τεχνοκρατικές «εντολές». Η εφαρμογή τους τείνει εκ των πραγμάτων να ολοκληρωθεί. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι η τελική λογοδοσία απευθύνεται τελικά, όχι στους δανειστές μας, αλλά στην κοινωνία, στους εαυτούς μας, στα παιδιά μας. Οι εύκολες λύσεις του παρελθόντος και η επίκληση απρόσωπων εχθρών ή σωτήρων από το εξωτερικό δεν υπάρχουν. Το τίμημα αποκατάστασης της μακροοικονομικής ισορροπίας και αξιοπιστίας είναι πολύ υψηλό και δεν υπάρχουν περιθώρια για παλινδρομήσεις ή δισταγμούς.

Τρίτον: Η εναπομένουσα προσπάθεια και οι προκλήσεις της τελευταίας φάσης για την ολοκλήρωση της μακροοικονομικής προσαρμογής δεν είναι αμελητέες.

Η δημοσιονομική προσαρμογή βασίστηκε στην εφαρμογή πρωτόγνωρων μέτρων, με το βάρος να είναι δυσανάλογα μεγάλο για τμήμα του πληθυσμού. Αυτό το μείγμα πολιτικής πρέπει να δώσει σταδιακά τη θέση του σε μια μακρόπνοη, διατηρήσιμη και δίκαιη στρατηγική δημοσιονομικής εξυγίανσης.

- Το φορολογικό σύστημα εκτός από αποτελεσματικό πρέπει να είναι και ανταγωνιστικό, ώστε να αντιμετωπίσει -- ειδικά στο σκέλος των επιχειρήσεων- τις γειτονικές χώρες αλλά και χώρες της ευρωζώνης.
- Η σημαντική πρόοδος στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κόστους --ιδίως εργασιακού --πρέπει να συμπληρωθεί από πιο ολοκληρωμένη εθνική στρατηγική ανταγωνιστικότητας. Η όξυνση του διεθνούς ανταγωνισμού και η παρατεταμένη

εσωτερική κρίση συνεχίζουν να ασκούν πιέσεις στις ελληνικές επιχειρήσεις. Συρρίκνωση ζήτησης, στενότητα ταμειακών ροών, συσταλτικές πιστωτικές συνθήκες, διεθνής οικονομική επιβράδυνση θέτουν σε δοκιμασία ακόμη και διαρθρωτικά υγιείς επιχειρήσεις. Ως εκ τούτου, η δημιουργία ενός σύγχρονου ελκυστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, που να διέπεται από νομοθετική σταθερότητα, άρση στρεβλώσεων, εμποδίων και κρατικών παρεμβάσεων αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση, ώστε οι επώδυνες επιχειρηματικές αναδιαρθρώσεις και οι προσπάθειες για εξωστρέφεια να μην αποδειχθούν μάταιες.

- Εκτός από αιτήματα και κριτική για αδυναμίες των κρατικών πολιτικών, οι ίδιες οι επιχειρήσεις πρέπει να κινηθούν με αίσθημα εθνικού καθήκοντος, χαράσσοντας στρατηγικές με κατάλληλη στάθμιση των ευκαιριών και των προκλήσεων, προχωρώντας σε αυξήσεις κεφαλαίου, συγχωνεύσεις, ουσιαστικά σχέδια αναδιάρθρωσης.

Διαπιστώνω με ικανοποίηση, ότι κάποιες υγιείς, δημιουργικές και εξωστρεφείς δυνάμεις της οικονομίας έχουν αρχίσει να αναδεικνύονται. Παράλληλα, το αυξημένο και πολυδιάστατο ενδιαφέρον ξένων για επενδύσεις προς τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας -- εκτός από το δέλεαρ των πολύ χαμηλών αποτιμήσεων -- αποτυπώνει σταδιακά τη θετική επανεκτίμηση των προοπτικών της οικονομίας.

Η ψήφος εμπιστοσύνης προς την οικονομία και τις προοπτικές της, καθώς και η επανεκκίνησή της, θα κινητοποιήσουν μια κρίσιμη μάζα επενδυτικών κεφαλαίων από το εσωτερικό και το εξωτερικό, που θα μετασχηματίσουν το αναπτυξιακό υπόδειγμα της οικονομίας σε περισσότερο παραγωγικό και λιγότερο καταναλωτικό.

Ελληνικός Τραπεζικός Κλάδος και Εθνική Τράπεζα

Ο τραπεζικός κλάδος και η Εθνική Τράπεζα, συγκεκριμένα, δεν θα ήταν δυνατό να μείνουν αλώβητοι από τις προκλήσεις και τους κλυδωνισμούς της κρίσης. Μέσα σε εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες, συνεπικούρησαν τις προσπάθειες του ελληνικού Δημοσίου για δημοσιονομική βιωσιμότητα.

Κυρίως, όμως, και παρά τους προφανείς περιορισμούς, δεν έπαψαν να στηρίζουν τους πελάτες τους, διατηρώντας ανοικτές πιστωτικές γραμμές και διευκολύνοντας την εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων μεγάλου αριθμού πελατών, οι οποίοι, παρά τις καλές τους προθέσεις, δοκιμάστηκαν δυσανάλογα. Είναι χαρακτηριστικό ότι η απομόχλευση στην ελληνική οικονομία (20% κατά μέσο όρο συγκριτικά με το 2007) είναι σημαντικά μικρότερη, σε σχέση με χώρες που εφαρμόζουν προγράμματα δημοσιονομικής ή χρηματοπιστωτικής εξυγίανσης

(Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία). Το γεγονός αυτό αντανακλά τις συντηρητικότερες πολιτικές χορηγήσεων των ελληνικών τραπεζών, με θετική επίδραση στην ποιότητα του χαρτοφυλακίου, καθώς και στην εστίαση στο relationship και όχι στο transactional banking.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα απώλεσε περίπου €100 δισ. ιδιωτικών καταθέσεων, από τα μέσα του 2009 έως και τον Ιούνιο του 2012, ενώ παρά την ανάκαμψη από τα μέσα του 2012, η καθαρή απώλεια υπερβαίνει τα €90 δισ. για το σύστημα. Η διεύρυνση της καταθετικής βάσης και η αποκατάσταση της αποδοχής, από την ΕΚΤ, των υφιστάμενων τίτλων προς ενεχυρίαση με καλύτερους όρους, επέτρεψαν τον περιορισμό της εξάρτησης από το Ευρωσύστημα και τη μείωση του κόστους χρηματοδότησης για τις τράπεζες, ήδη από τα τέλη του 2012.

Το 2013 ήταν έτος «σταθμός» για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, καθώς πραγματοποιήθηκαν συγχωνεύσεις και εξαγορές αλλά και ανακεφαλαιοποίηση των συστημικών τραπεζών από το ΤΧΣ, με συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών στις 3 από τις 4 τράπεζες, οι οποίες και κατ' ουσίαν διατηρούν τον ιδιωτικό τους χαρακτήρα. Έτσι, θωρακίζεται το τραπεζικό σύστημα και προετοιμάζεται να στηρίξει πιο ενεργά τη σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας, σε συνδυασμό με την ανάκαμψη της υγιούς ζήτησης για πιστώσεις.

Η εξομάλυνση των συνθηκών δίνει ιδιαίτερα ενθαρρυντικές ενδείξεις για τη μελλοντική πορεία των εργασιών του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας. Με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία εξαμήνου 2013, η Τράπεζα πέτυχε θετική κερδοφορία, βασισμένη στα λειτουργικά αποτελέσματα για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο. Ιδιαίτερα ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι τα λειτουργικά κέρδη του δεύτερου τριμήνου του 2013 υπερκάλυψαν τις προβλέψεις, για πρώτη φορά, μετά από εννέα τρίμηνα, λόγω της βελτίωσης των εσόδων και της συνεχιζόμενης συγκράτησης του κόστους.

Όσον αφορά στον εξορθολογισμό του κόστους, η Εθνική έχει επιτύχει σωρευτική μείωση των εγχώριων λειτουργικών δαπανών κατά 23% την τελευταία τριετία. Οι εγχώριες λειτουργικές δαπάνες θα σημειώσουν περαιτέρω πτώση από το δεύτερο εξάμηνο του 2013.

Ένα ακόμα συγκριτικό πλεονέκτημα της Εθνικής Τράπεζας είναι ότι το χαρτοφυλάκιό της άρχισε να παράγει λιγότερες νέες επισφάλειες από την υπόλοιπη αγορά, λόγω της συνθέσεώς του (στεγαστικά και εταιρικά), καθώς και λόγω της γεωγραφικής του διασποράς.

Η Τράπεζα παρακολουθεί επισταμένα τις επισφάλειες της, που σε περιβάλλον απομόχλευσης, όπως η παρούσα συγκυρία, καταγράφουν αυξητική –αλλά σαφώς ηπιότερη – πορεία. Τα πορίσματα της διαγνωστικής μελέτης της BlackRock πιστεύουμε ότι θα επικυρώσουν τις εκτιμήσεις μας.

Όσον αφορά τη ρευστότητα, μετά τις ασφυκτικές συνθήκες που βίωσε ο τραπεζικός κλάδος, η κατάσταση φαίνεται να ομαλοποιείται σημαντικά το πρώτο εξάμηνο του 2013 λόγω:

- της αύξησης των καταθέσεων του Ομίλου κατά 10% από το χαμηλό επίπεδο του Ιουνίου 2012,
- της απομόχλευσης του δανειακού χαρτοφυλακίου στην Ελλάδα και τις χώρες της ΝΑ Ευρώπης, λόγω των υφεισιακών συνθηκών και της συνεχιζόμενης πτώσης της ζήτησης,
- της μείωσης της χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα, που για τον Όμιλο αντιστοιχεί σε €5,4 δισ. από την αρχή του έτους και €9,2 δισ. σε ετήσια βάση,
- της παράλληλης μείωσης της έκθεσης στον ΕΛΑ σε λιγότερο από €1 δισ. τον Αύγουστο 2013, σε σύγκριση με €33 δισ. πριν από ένα χρόνο. Το γεγονός αυτό είναι αξιοσημείωτο, καθώς μειώνει σημαντικά το κόστος χρηματοδότησης, που επιβαρύνει τη λειτουργική κερδοφορία.

Οι παραπάνω παράγοντες είχαν ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του δείκτη δανείων προς καταθέσεις στο 90% στην εγχώρια αγορά, που σημαίνει ότι, μετά από αρκετά χρόνια, οι χορηγήσεις χρηματοδοτούνται πλήρως από τις καταθέσεις της Τράπεζας.

Παράλληλα, μέσω της ανακεφαλαιοποίησης, το Core Tier I της Εθνικής Τράπεζας αποκαταστάθηκε στο 9,2%.

Στο επόμενο διάστημα, η Τράπεζα στοχεύει να ενισχύσει περαιτέρω την κεφαλαιακή της βάση, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερο περιθώριο από το κατώτατο όριο του 9%, που έχει θεσπίσει η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (ΕΒΑ). Το επόμενο βήμα –και δικός μας στόχος- είναι η βελτίωση της ρευστότητας των τραπεζών να περάσει στην πραγματική οικονομία και, ιδιαίτερα, στους πιο παραγωγικούς και εξωστρεφείς της τομείς.

Σημειώνουμε, βέβαια, ότι ο δείκτης μόχλευσης, που ισχύει παγκοσμίως για τις συστημικές τράπεζες και υπολογίζεται ως ο λόγος του Core Tier I κεφαλαίων προς το σύνολο του σταθμισμένου Ενεργητικού, και ορίζεται στο 3%, για την ΕΤΕ ανέρχεται στο 8,3%. Οι ενέργειες κεφαλαιακής ενίσχυσης αφορούν κυρίως την πώληση μη στρατηγικών συμμετοχών του Ομίλου.

Ναυτιλιακός Κλάδος – Χρηματοδότηση και Προκλήσεις

Η Εθνική Τράπεζα κατέχει ισχυρή θέση στη χρηματοδότηση της ελληνόκτητης ναυτιλίας, με αδιάλειπτη παρουσία εδώ και μισό αιώνα. Σήμερα, διαθέτει ναυτιλιακό χαρτοφυλάκιο, ύψους €2 δισ. περίπου, καθώς και ισχυρό πελατολόγιο, που διατηρεί μακροχρόνιες σχέσεις με την Τράπεζα και σημαντική καταθετική

βάση. Η αμοιβαιότητα μεταξύ τους έχει θεμελιώσει την εποικοδομητική συνεργασία, τόσο από πλευράς Τράπεζας όσο και από πλευράς πελατών, καθώς και τη συνεχή στήριξη επενδυτικών σχεδίων στις δύσκολες αγορές με σωστούς όρους και προϋποθέσεις.

Η στήριξη του ελληνικού εφοπλισμού αποτελεί διαχρονικά στρατηγική μας επιλογή, για πολλούς λόγους:

- Εξασφαλίζει τη συμμετοχή στην ίδια την Τράπεζα και τους ανθρώπους της σε μια διεθνοποιημένη αγορά.
- Συνεισφέρει θετικά στα αποτελέσματα της Τράπεζας.
- Η ενίσχυση της ναυτιλίας δρα πολλαπλασιαστικά για την ελληνική οικονομία, δεδομένης της ικανότητάς της να δημιουργεί έσοδα και θέσεις εργασίας για ολόκληρο το ναυτιλιακό cluster.
- Τέλος, η ελληνόκτητη ναυτιλία κατέχει εξέχουσα θέση σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, εξυπηρετώντας τις θαλάσσιες μεταφορές. Επίσης, συμβάλλει καθοριστικά στην οικονομική ανάπτυξη και αναδιάρθρωση της παγκόσμιας παραγωγής, καλύπτοντας ταυτόχρονα βασικές ανθρώπινες ανάγκες.

Η βιομηχανία της ναυτιλίας είναι μια εξωστρεφώς προσανατολισμένη οικονομική δραστηριότητα, με περιεχόμενο εθνικού αλλά και ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Η στήριξη, αν όχι η ενίσχυσή της, αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση, ώστε η Ευρώπη να έχει αξιολογότερη παρουσία στις παγκόσμιες θαλάσσιες μεταφορές.

Η διασφάλιση του ρόλου της ελληνόκτητης ναυτιλίας, ως διεθνούς διαμετακομιστή αγαθών (cross trader), προϋποθέτει ότι οι ναυτιλιακές υπηρεσίες επιτελούνται σε απολύτως ανταγωνιστική βάση, εξαλείφοντας πρακτικές προτιμησιακού καθεστώτος και αθέμιτων διακρίσεων από το διεθνές εμπόριο.

Οι διαμορφωτές της ναυτιλιακής πολιτικής -είτε σε πανεθνικό, μέσω διεθνών οργανισμών, είτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο- θα πρέπει να φροντίζουν, ώστε η ναυτιλιακή επιχείρηση να παραμένει εξόχως ανταγωνιστική, δεδομένου ότι οι ναυτιλιακές βιομηχανίες άλλων περιοχών τυγχάνουν, άμεσα ή έμμεσα, ενίσχυσης. Ο σημαντικός ρόλος της ελληνόκτητης ναυτιλίας, στον ευρωπαϊκό στόλο, πρέπει να γίνει κατανοητός από τα ευρωπαϊκά αρμόδια όργανα, και να προωθηθεί αναλόγως μέσω μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής, που θα μπορέσει να αντισταθμίσει τις επιπτώσεις από τις προστατευτικές πολιτικές άλλων περιοχών.

Η ευρωπαϊκή ναυτιλία, σήμερα, αποτελείται από πλοία όλων των τύπων, συνολικής χωρητικότητας 199 εκατ. τόνων με την ελληνόκτητη ναυτιλία να συγκροτεί τα 2/3 εξ αυτών.

Πρόκειται για ένα επιχειρηματικό μοντέλο λειτουργίας, που προσωπικά παρακολουθώ ως στέλεχος της Bank of America, της Bank of Nova Scotia και της Εθνικής Τράπεζας τα τελευταία 36 χρόνια, σε ένα περιβάλλον έντονης κυκλικότητας. Τα αίτια της διαφοροποιούνται σε κάθε φάση του οικονομικού κύκλου, με αποτέλεσμα ο κλάδος να χαρακτηρίζεται από έντονες διακυμάνσεις, τις οποίες η πλειονότητα της ελληνικής εφοπλιστικής κοινότητας έχει διαχειριστεί με εξαιρετική επιτυχία. Έχω γνωρίσει ανθρώπους που ξεκίνησαν με μισό ή με ένα πλοίο και διαχειρίζονται τώρα στόλους 30 έως 80 πλοίων, αντιπροσωπεύοντας χωρητικότητες επιβλητικού μεγέθους σε όρους παγκόσμιου εμπορίου.

Η ελληνική εφοπλιστική κοινότητα, μέσα από τη μακρόχρονη παρουσία της στη θάλασσα, διαθέτει εμπειριστατωμένη γνώση και αδιαμφισβήτητη εμπειρία. Επίσης, διακρίνεται για την ταχύτητα στη λήψη αποφάσεων και την υλοποίησή τους, ακόμα και στις πιο δύσκολες συνθήκες μέσα στις διάφορες δικαιοδοσίες, όπου αναπτύσσονται οι επιχειρηματικές δραστηριότητες. Ο Έλληνας εφοπλιστής ξεπερνάει -στην ουσία δημιουργεί- τις οικονομικές εξελίξεις, γιατί λειτουργεί σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η ελληνική ναυτιλιακή επιχείρηση, αν και πολυεθνικού χαρακτήρα, στηρίζεται κυρίως στους ισχυρούς δεσμούς της ελληνικής εφοπλιστικής οικογένειας. Αυτό ισχύει ακόμα και για τις ναυτιλιακές επιχειρήσεις, που έχουν πρόσβαση στα capital markets.

Το προηγούμενο έτος ήταν δύσκολο για τη ναυτιλία, καθώς υπήρξε υπερπροσφορά χωρητικότητας στους περισσότερους κλάδους για τέταρτη συνεχόμενη χρονιά, ενώ οι ρυθμοί ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας ήταν αναιμικοί. Η οικονομία της Κίνας συνεχίζει να διαδραματίζει το σημαντικότερο ρόλο στη ζήτηση μεταφορών, ενώ και οι αναπτυσσόμενες οικονομίες εξακολουθούν να διατηρούν τη ζήτηση σε ικανοποιητικά επίπεδα.

Το δεύτερο εξάμηνο του 2013 διαφαίνεται ευνοϊκότερο στον κλάδο ξηρού φορτίου και, ιδιαίτερα, στα μεγαλύτερου μεγέθους πλοία (capesize). Ο περιορισμός νέων παραγγελιών και παραλαβών, σε συνδυασμό με το υψηλό ποσοστό διάλυσης πλοίων (scrapping), τα τελευταία τρία χρόνια, επιτρέπει στους εμπλεκόμενους στον τομέα αυτόν φορείς να αντιμετωπίζουν το μέλλον θετικότερα, με δεδομένο ότι το order book είναι πλέον στο 15% του υπάρχοντος tonnage (239 πλοία), και τα προς παραλαβή πλοία ανέρχονται στα 74, δηλαδή το 1/3 των προηγούμενων ετών.

Ο τομέας των Panamax, δεν αντιμετωπίζει από πλευράς προσφοράς αντίστοιχο περιβάλλον με τα capesize, με δεδομένο ότι το order book του 2013 βαίνει μεν μειούμενο, αλλά όχι με τους ίδιους ρυθμούς όσο στα capesize.

Από την πλευρά της ζήτησης, εντός του έτους, παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση, οδηγούμενη κυρίως από τη διακίνηση άνθρακα και σιδηρομεταλλεύματος για τις

ανάγκες της Κίνας και των Ασιατικών οικονομιών. Μάλιστα, προσδοκείται περαιτέρω βελτίωση της αγοράς, καθώς αναμένονται επενδύσεις της Κίνας σε υποδομές και αύξηση των αποθεμάτων της, όπως άλλωστε συμβαίνει και με την Ιαπωνία. Επίσης, πρέπει να τονιστεί και η εξαιρετικά περιορισμένη προσφορά σιτηρών, κατά το προηγούμενο έτος, λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών.

Στον κλάδο των δεξαμενοπλοίων –crude carriers-, το order book παρουσιάζει σημαντικότερη μείωση στο επίπεδο του 5% του υπάρχοντος tonnage, αλλά το effective supply έχει υποστεί σημαντική αύξηση κατά 20%, τα τελευταία τρία χρόνια. Οι πραγματικές παραλαβές και οι διαλύσεις αντίστοιχων πλοίων οδηγούν σε αύξηση του διαθέσιμου tonnage. Σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις, θα διαδραματίσει η δραστηριότητα των ΗΠΑ, που από παραδοσιακοί εισαγωγείς πετρελαίου αυξάνουν σημαντικά την ενδογενή παραγωγή, περιορίζουν τις εισαγωγές και αυξάνουν τις εξαγωγές προϊόντων.

Ανάλογη επίδραση θα έχει και η απόφαση της Σαουδικής Αραβίας να αυξήσει την ικανότητα διύλισης κατά 16%, σε σχέση με το 2012, ενώ αναμένεται περαιτέρω αύξηση κατά 30%, περίπου, την επόμενη διετία.

Αυτό θα οδηγήσει σε αύξηση της ζήτησης για product carriers, και ενδεχόμενη μείωση της ζήτησης για crude carriers. Φυσικά, η σταθεροποίηση στο order book των product carriers στο 11% του υπάρχοντος tonnage ενισχύει τη θετική προοπτική της αντίστοιχης ναυλαγοράς, ιδιαίτερα αν αυτό δεν διαταραχθεί με νέες παραγγελίες.

Η δυσπραγία των ευρωπαϊκών οικονομιών, τα τελευταία χρόνια, έχει σημαντική επίπτωση στην αγορά των containerships. Οι ναύλοι τους κινούνται κοντά στα ιστορικά χαμηλά, λόγω της υπερπροσφοράς χωρητικότητας. Οι νέες παραγγελίες – ιδιαίτερα για τα μεγαλύτερης χωρητικότητας πλοία- διατηρούνται σε υψηλά επίπεδα, με τη ζήτηση να μειώνεται. Η οικονομική ανάκαμψη στην Ευρώπη και η αύξηση της κατανάλωσης τελικών αγαθών στις αναπτυσσόμενες οικονομίες αναμένεται να έχει θετική επίδραση στον εν λόγω κλάδο, που η ανάπτυξή του ακολουθεί, συνήθως, αυτή της αγοράς ξηρού φορτίου.

Τα specialized πλοία, όπως τα chemical tankers, τα LNGs και τα LPGs, εμφανίζουν θετική προοπτική, λόγω αποκλιμάκωσης των νέων παραγγελιών και σημαντικής δραστηριότητας των ΗΠΑ, ιδιαίτερα σε φορτία LPGs. Ενδεικτικά, για την περασμένη χρονιά, αύξησαν τις εξαγωγές τους κατά 32%, δίνοντας ώθηση στους ναύλους.

Παράλληλα, ο κλάδος, που σήμερα κεντρίζει το ενδιαφέρον των εφοπλιστών παγκοσμίως, είναι αυτός των LNGs, ένας ραγδαία αναπτυσσόμενος κλάδος, με σημαντικά έσοδα για τους συμμετέχοντες σε αυτόν και μακροχρόνια συμβόλαια με εταιρείες κολοσσούς, αλλά και αρκετά σημαντικές προοπτικές μελλοντικά. Φυσικά, οι Έλληνες εφοπλιστές δεν θα μπορούσαν να απέχουν από αυτές τις εξελίξεις.

Διαβλέποντας ήδη, από το 2008, τις προοπτικές του κλάδου έχουν λάβει ισχυρές θέσεις, επενδύοντας περί τα 10 δισ. δολάρια σε ναυπηγήσεις. Σχεδόν το 40% των παραγγελιών έχει δοθεί από Έλληνες πλοιοκτήτες, δείχνοντας ξεκάθαρα το πόσο πολύ πιστεύουν σε αυτόν τον κλάδο και τον πρωταγωνιστικό ρόλο που θα διαδραματίσει.

Οι ανακατατάξεις στο διεθνές (και ειδικά στο ευρωπαϊκό) χρηματοπιστωτικό περιβάλλον δημιουργούν ένα σκληρό πολύπλοκο και απαιτητικό, σε αντιδιαστολή με το ευνοϊκό περιβάλλον της προηγούμενης δεκαετίας, που σίγουρα θα επηρεάσουν το ναυτιλιακό τομέα. Η ποντοπόρος ναυτιλία υφίσταται ακόμη τους κραδασμούς από τη βραδεία ανάκαμψη της ήδη χαμηλής διεθνούς ζήτησης, αλλά και τις διαρθρωτικές ανισορροπίες της προηγούμενης δεκαετίας, με προεξάρχον το πρόβλημα της υπερβάλλουσας προσφοράς, σε συνδυασμό με τις αλλαγές στο διεθνές χρηματοπιστωτικό περιβάλλον.

Η ναυτιλία είναι κλάδος εντάσεως κεφαλαίου, συνεπώς οι τράπεζες αποτελούν βασικό συντελεστή στην ανάπτυξή της. Η οικονομική κρίση στην Ευρώπη έχει οδηγήσει σε μείωση των νέων δανείων, με τη συνολική έκθεση των τραπεζών – ελληνικών και ξένων- στην ελληνόκτητη ναυτιλία να ανέρχεται σε €50 δισ. εκ των οποίων τα €10 δισ. από ελληνικές τράπεζες και €40δισ. από τράπεζες ξένων – ευρωπαϊκών κυρίως- συμφερόντων.

Το ρυθμιστικό πλαίσιο των νέων κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας (Basel III) αυξάνει το κόστος κεφαλαίων, περιορίζοντας τις μελλοντικές χρηματοδοτήσεις, ενώ μόνο οι μεγαλύτεροι και χρηματοοικονομικά εύρωστοι τραπεζικοί όμιλοι θα έχουν πρόσβαση σε κεφάλαια. Ήδη, από την αρχή της παγκόσμιας κρίσης, η συνολική έκθεση των τραπεζών στην ελληνόκτητη ναυτιλία έχει μειωθεί κατά 10%. Παράλληλα, μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα μειώνουν σημαντικά την παρουσία τους, υλοποιώντας τη στρατηγική deleveraging και μείωσης των risk weighted assets.

Παράλληλα, νέες πιέσεις στη χρηματοδότηση του κλάδου από τις ευρωπαϊκές τράπεζες ενδέχεται να προκύψουν τα επόμενα τρίμηνα, ενόψει της προγραμματισμένης αξιολόγησης της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού (AQR – Asset Quality Review) και σχετικών τεστ αντοχής των τραπεζών της ευρωζώνης στο 1ο εξάμηνο του 2014. Αν διαπιστωθούν ανάγκες κεφαλαιακής επάρκειας, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι πιθανό να συρρικνωθούν περαιτέρω οι ροές πιστώσεων ή και να αυξηθεί το κόστος δανεισμού.

Λόγω του περιορισμού της παραδοσιακής χρηματοδότησης από τις τράπεζες, οι πλοιοκτήτες στρέφονται σε εναλλακτικές πηγές εξεύρεσης κεφαλαίων, όπως ομόλογα, ιδιωτικά κεφάλαια (Private Equity) και διεθνείς χρηματαγορές. Σημειώνεται ότι το 50% των εισηγμένων ναυτιλιακών εταιρειών στα δύο

μεγαλύτερα από άποψης κεφαλαιοποίησης χρηματιστήρια παγκοσμίως – NYSE και NASDAQ - έχει ελληνική προέλευση.

Παρ' όλα αυτά και με τις εξελίξεις στις ναυλαγορές, συνεχίζουν να υπάρχουν αμοιβαίως επωφελείς επενδυτικές προτάσεις χρηματοδότησης πλοίων, που συνεχίζουν να προσελκύουν το ενδιαφέρον όσων τραπεζών έχουν επάρκεια και ρευστότητα κεφαλαίων και άρα μπορούν να τις στηρίξουν.

Από εδώ και πέρα, εφίσταται η προσοχή της εφοπλιστικής κοινότητας στα εξής θέματα:

- Η ερμηνεία του ναυτιλιακού οικονομικού κύκλου δεν πρέπει να παρασύρει σε επενδύσεις νέων πλοίων, λόγω χαμηλού τιμήματος ή διαθέσιμης χρηματοδότησης, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ενδεχόμενη ανατροπή του σημείου ισορροπίας της ναυλαγοράς ή μετακίνησή της σε νέο σημείο ισορροπίας, με υψηλότερο κόστος για τον υφιστάμενο στόλο.
- Η είσοδος των hedge funds και του private equity στη ναυτιλία, τα οποία παραδοσιακά έχουν βραχυπρόθεσμες τοποθετήσεις, δεν συνάδει με επενδύσεις χρονικού ορίζοντα 20-30 ετών, όπως αυτές του κλάδου. Το χαρακτηριστικό αυτών των επενδυτικών σχημάτων είναι η ρευστοποίηση της επένδυσης σε σύντομο χρονικό διάστημα, γεγονός που μπορεί να λειτουργήσει αποσταθεροποιητικά, αν οι επικρατούσες συνθήκες δεν είναι ευνοϊκές.

Η διαχρονική προσφορά της ελληνόκτητης ναυτιλίας στις θαλάσσιες μεταφορές στηρίζεται στη συνέχεια, τη συνέπεια και τη σοβαρότητα, αποτελώντας τον κορμό της ευρωπαϊκής ναυτιλίας. Αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στην αξιολόγηση της συνεισφοράς της είτε σε ευρωπαϊκό είτε σε εθνικό επίπεδο χωρίς προκαταλήψεις και μικροψυχία.

Εξ ορισμού, η σημερινή ομιλία – και σας ευχαριστώ για την πρόσκληση σας να απευθυνθώ σε ένα ακροατήριο, που δραστηριοποιείται παγκοσμίως –εστιάστηκε τόσο σε θέματα δημοσιονομικά όσο και σε ειδικότερα του πιστωτικού χώρου και φυσικά της Ναυτιλίας. Κάθε άλλο παρά τυχαίο.

Αναμφισβήτητα το κυρίαρχο στοιχείο του επιχειρείν στη θάλασσα είναι η εξωστρέφεια και η ικανότητά του να ανταγωνίζεται αποτελεσματικά και να πρωταγωνιστεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Αν η χώρα μας καταποντίστηκε σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας, αν υποβιβάστηκε σε επίπεδο διαφάνειας, αν πρωταγωνίστησε σε έλλειμμα αξιοπιστίας, τα αίτια για αυτά τα αποτελέσματα ξεπήδησαν από εσωστρεφείς, άρα και κοντόφθαλμες, αντιλήψεις.

Αντιθέτως το πνεύμα που διέπει τον ελληνόκτητο ναυτιλιακό κλάδο, ο οποίος είναι απόλυτα εξοικειωμένος με τις έννοιες της κρίσης και της προσαρμογής, συνοψίζεται

ακριβέστερα από τη λέξη «απαντοχή», δηλαδή αντοχή με ελπίδα. Αυτό το πνεύμα χρειαζόμαστε για την οριστική αντιμετώπιση της κρίσης και το ξεπέρασμά της.

Η πλειονότητα των απόψεων συγκλίνει ότι το 2014 είναι ορατή μια νέα πορεία για την ελληνική οικονομία. Και δεν αναφέρομαι μόνο σε δείκτες για πρωτογενές πλεόνασμα ή περιορισμό της ύφεσης. Αναφέρομαι σε εκτιμήσεις ξένων και Ελλήνων επιχειρηματιών, αναφέρομαι σε αυτόν, τον κατά κάποιο τρόπο, δείκτη εμπιστοσύνης που εισπράττω και που συνοδεύεται με την αγωνία, λίγο πριν από το τέλος, λίγο πριν από τη συγκομιδή, μην καταστρέψουμε ό,τι με τόσο κόπο και κυρίως με θυσία πετύχαμε. Αισιοδοξώ ότι θα εξασφαλίσουμε στις επόμενες γενιές τον ενάρετο κύκλο και όχι μόνο τον ενάρετο κύκλο της οικονομίας.

Απλώς και μονολεκτικά: **Απαντοχή.**